

Suomen historian aikakaudet

Suomen esihistoria

8000-luku eaa.: Mannerjään väistyessä ensimmäiset asukkaat saapuivat Suomeen.

8300 eaa.–5200 eaa.: Mesoliittinen kivikausi

5200 eaa.–1500: Neoliittinen kivikausi

1500 eaa.–500 eaa. Pronssikausi

500 eaa.–1250[1] /1300: Rautakausi

Ensimmäiset kirjalliset tiedot (varhaishistoria)

n.1050/1250–1300: Ristiretkiaika. Suomi liitettiin sekä katoliseen Ruotsiin että ortodoksiseen Novgorodiin.

n.1150: Ruotsalaisten väitetty ensimmäinen ristiretki Suomeen.

n.1150: Suomessa vaikutti piispa Henrik.

1171 tai 1172: Suomalaiset mainittiin paavi Aleksanteri III:n bullassa kristinuskosta luopujina.

1209 Suomi mainittiin paavin vuonna 1209 kirjoittamassa kirjeessä alueena, joka hiljattain oli kääntynyt kristinuskoon

1227 Novgorodin ruhtinas Jaroslav lähetti lähetysaarnajia Karjalaan

Ruotsin vallan aika

Varhaiskeskiaika

1249: Ruotsalaisten toinen ristiretki Suomeen (ristiretken vuosiluvusta vaihtelevia tulkintoja). Lyypekin kaupunginkronikan mukaan "Birger jaarli pakotti Suomen Ruotsin kruunun alaiseksi". Länsi-Suomen tosiasiallinen valloitus alkaa? Suomen ensimmäinen luostari, Turun dominikaaniluostari, perustettiin. Piispa Bero luovutti "suomalaisten veron" Ruotsin kuninkaalle.

1280: Maallinen rälssi syntyi, kun raskaan sotaratsukon varustaville tiloille annettiin verovapaus.

1293: Kolmas ristiretki Suomeen. Karjalaan suuntautuneen retken aikana perustettiin Viipurin linna.

1300: Turun tuomiokirkko vihittiin.

1309: Vanhin säilynyt asiakirja, joka mainitsi Turun kaupungin.

Sydänkeskiaika

1323: Pähkinäsaaren rauha, jonka sopimustekstit ovat vanhimmat säilyneet kirjalliset dokumentit itä- ja pohjoisrajan määrittelystä.

1340: Paavi julisti joukon sääksmäkeläisiä talonpoikia kirkonkiroukseen.

1344: Suomesta käytettiin ensimmäisen kerran nimitystä Österlandia (Itämaa)

1346: Porvoon kaupunki perustettiin.

1350: Maunu Eerikinpojan maanlaki ja kaupunkilaki.

Myöhäiskeskiaika

1397–1521: Pohjoismainen Kalmarin unioni.

1403: Viipuri sai kaupunkioikeudet.

1409: Turussa ryhdyttiin lyömään omaa rahaa.

1414: Turun maa- ja kaupunkioikeus perustettiin.

1438: Davidin kapina Satakunnassa.

1438: Naantalin luostari perustettiin.

1442: Rauman kaupunki perustettiin.

1443: Naantalin kaupunki perustettiin.

1475: Olavinlinnan rakennustyöt käynnistyvät Savonlinnassa.

1495–1497: Sota Venäjää vastaan (ns. vanha viha)

1495.

1495.

1495.

1495.

30. marraskuuta: Viipurin pamaus

1520: Tukholman verilöyly.

1521: Kustaa Vaasa valittiin Ruotsin valtionhoitajaksi.

1521: Ruotsin vapaussota (1521 – 1523), johon mm Pohjan Prikaatin perinnejoukot osallistui

1523: Kustaa I Vaasa nousi Ruotsin kuninkaaksi. Ruotsi irrottautuu Kalmarin unionista.

1528: Kustaa Vaasa otti kirkolta vallan, mm. Kuusiston piispanlinna tuhottiin.

Vaasa-aika

1543: Mikael Agricola julkaisi ensimmäisen suomenkielisen aapisen, Abc-kirjan

1570–1595: Pitkä viha

1550: Kustaa Vaasa perusti Helsingin

1555: Joutselän taistelu vuonna 1555

1558: Juhana Herttua perusti Porin

1580: Käkisalmen valloitus

1593: Upsalan kokouksessa vahvistettiin luterilaisuus Ruotsin kuningaskunnassa

1595: Täyssinän rauha Ruotsin ja Venäjän välillä päätti pitkän vihan

1596–1597: Nuijasota, talonpoikien kapina

1597: Käkisalmen luovutus venäläisille, Kaarle herttuan sotaretki Suomeen

1599: Kaarle-herttua valloitti Suomen

Suurvalta-aika

1600-luku: Puhdasoppisuuden aika Suomessa

1610: Suomalainen sotajoukko Moskovassa

1611: Käkisalmen valloitus

1612: Pähkinälinnan valloitus

1617: Stolbovan rauha

1637–1654: Pietari Brahe toimi Suomen kenraalikuvernöörinä eli ns. kreivin aika

1638: Suomen Postilaitos perustettiin 6. syyskuuta

1639: Hämeenlinna ja Savonlinna perustettiin.

1640: perustettiin Turun akatemia

1642: Koko Raamattu julkaistaan suomeksi

1656: Venäläiset hyökkäävät Suomeen

1658: Vallisaaren rauha Venäjän kanssa

1660 – 1680 -luku: laajamittaiset noitavainot Ruotsin valtakunnassa

1695–1697: Suuret kuolonvuodet, Suomen väestöstä kolmannes kuolee tauteihin ja nälkään.

Vapauden aika ja kustavilainen aika

1700–1721: Suuri Pohjan sota

1714–1721: Isovihan nimellä tunnettu venäläisten miehitys

1721: Uudenkaupungin rauha solmittiin 30. elokuuta

1741–1743: Hattujen sota ja pikkuvihan nimellä tunnettu venäläisten miehitys

1741: venäläiset rakensivat tykkipattereita Santahaminan Lehmäsaareen

1743: Turun rauha

1788–1790: Kustaa III:n sota, Anjalan liitto ja Liikkalan nootti

1790: Värälän rauha

Suomen suuriruhtinaskunta

Autonominen Suomi

1808–1809: Suomen sota

1808-1809 Kreivi Yrjö Maunu Sprengtporten Suomen ensimmäinen kenraalikuvernööri

1808: Santahamina jäi venäläisen varusväen käyttöön, erityisesti Viaporin tykistö- ja jalkaväkijoukkojen harjoitusalueeksi.

1809: Porvoon maapäivät

1809–1825: Aleksanteri I Suomen suuriruhtinaana.

1809: 17. syyskuuta: Haminan rauha. Suomi siirtyi lopullisesti osaksi Venäjän keisarikuntaa.

1809–1863: Virkavaltaisuuden aika, valtiopäivät eivät kokoonnu lainkaan

1812: Vanha Suomi liitetään muuhun Suomeen. Helsingistä Suomen pääkaupunki.

1820: Presidentinlinna valmistui, aluksi kauppias ja laivanvarustaja J.H. Heidenstrauchin asuintaloksi.

1825–1855: Nikolai I Suomen suuriruhtinaana.

1827: 4. syyskuuta: Turku tuhoutuu tulipalossa lähes kokonaan.

1828: Yliopisto siirrettiin Helsinkiin.

1835: Elias Lönnrot julkaisi Kalevalan

1837: Nikolai I perusti Päijänteen pohjoisrannalle Jyväskylän kaupungin paikallisten pyynnöstä.

1837: Ensimmäinen konepaja Suomen alueelle perustettiin Fiskariin

1841: Valtion hienomekaaninen konepaja sai keisari Nikolai I:ltä luvan yksikön perustamiseen

1848: Maamme-laulu esitettiin ensimmäisen kerran Floran päivän juhlassa Kumtähden kentällä Helsingissä.

1854–1855: Krimin sota, jonka tapahtumia Suomen rannikolla kutsuttiin myös Oolannin sodaksi.

1855–1881: Aleksanteri II Suomen suuriruhtinaana.

1857: Jyväskylään ensimmäinen suomenkielinen lyseo, 1863 seminaari ja 1864 tyttölyseo.

1860: J. V. Snellmanin ajama Suomen markka otettiin käyttöön.

1863: Helsingin valtiopäivät. Suomen autonomia vahvistuu.

1865: Kunnallislaki erotti kunnat ja seurakunnat toisistaan.

1867–1868: Suuret nälkävuodet

1878: Markan arvo irrotettiin Venäjän ruplasta ja sidottiin kultakantaan.

1879: Täydellinen elinkeinovapaus säädettiin.

1881–1894: Aleksanteri III Suomen suuriruhtinaana.

1881 Suomen ensimmäinen puhelinlaitos perustettiin Turkuun

1882 Suomessa ensimmäinen sähkövalo syttyi Tampereella

1890-luku–1914: Suomen taiteen kultakausi

1891: suunniteltiin Mosin–Nagant pulttilukkoinen sotilaskivääri

1894–1917: Nikolai II Suomen suuriruhtinaana.

1899: Suomen Työväenpuolue, myöhempi Suomen Sosialidemokraattinen Puolue perustettiin

Sortokaudet

1899: Keisari-suuriruhtinas Nikolai II:n helmikuun manifesti. Ensimmäinen sortokausi alkaa. Suomalaiset keräävät sitä vastaan suuren adressin.

1899–1905: Ensimmäinen sortokausi

1901: Suomalaiset määrätään asepalvelukseen Venäjän armeijaan.

1902: Suomalaiset aloittavat kutsuntalakot. Keisari joutuu perumaan asevelvollisuuden.

16.

16.

16.

16. kesäkuuta 1904: Eugen Schauman ampui kenraalikuvernööri Nikolai Bobrikovia.

1905: Venäjän vuoden 1905 vallankumous. Suomessa alkaa suurlakko, joka johtaa marraskuun manifestin antamiseen. Se lopettaa helmikuun manifestin toteuttamisen Suomessa.

1906: Eduskuntauudistus. Yleinen ja yhtäläinen äänioikeus. Myös naisille äänioikeus.

1907: Ensimmäiset eduskuntavaalit järjestetään.

1909–1914: Toinen sortokausi

1910: Venäjän kansallinen duuma ottaa Suomen asiat hallintoonsa.

1912: Yhdenvertaisuuslaki. Venäläisille Suomessa samat oikeudet kuin suomalaisilla.

1914: Ohjelma, jolla Suomi aiotaan venäläistää täydellisesti. Ohjelma peruuntuu ensimmäisen maailmansodan vuoksi.

1914–1918: Ensimmäinen maailmansota

1915: Jääkäriliike perustettiin.

1917: Helmikuun vallankumous Venäjällä lopettaa viimeisetkin sortotoimet. Keisari syöstään vallasta 16. maaliskuuta.

1917: 18. heinäkuuta: Valtalaki. Eduskunta julistetaan korkeimman vallan käyttäjäksi Suomessa.

1917: 7. marraskuuta: Lokakuun vallankumous Venäjällä.

1917: 15. marraskuuta: Eduskunta julistautuu korkeimman vallan käyttäjäksi Suomessa.

1917: 4. joulukuuta: Suomen hallituksen ilmoitus eduskunnalle. Ilmoitusta kutsutaan sen hyväksymisen jälkeen itsenäisyysjulistukseksi.

Itsenäinen Suomen tasavalta

Nuori tasavalta

1917: 6. joulukuuta: Suomi julistautui itsenäiseksi

1917: 31. joulukuuta: Venäjän bolševikkihallitus tunnustaa Suomen itsenäisyyden. Suomi on de facto itsenäinen valtio.

1918: 25. tammikuuta: Suojeluskunnat julistetaan Suomen hallituksen joukoiksi.

1918: 27. tammikuuta–14. toukokuuta: Suomen sisällissota valkoisten suojeluskuntien ja punakaartien välillä.

Sisällissota puhkesi tammikuun 27.–28. päivien välisenä yönä 1918 punaisten kaapattua vallan Helsingissä.

1918: Pehr Evind Svinhufvud Suomen valtionhoitajana

1918–1919: Carl Gustaf Emil Mannerheim Suomen valtionhoitajana

1918: Suomelle ryhdytään etsimään uutta kuningassukua vuoden 1772 hallitusmuodon perusteella. Kuninkaaksi valitaan Hessenin prinssi Friedrich Karl. Kuningas luopuu kruunustaan Saksan hävittyä ensimmäisen maailmansodan.

1918: 13. helmikuuta 1918 – Ruotsi miehitti Ahvenanmaan.

1918: Torpparikysymyksen ratkaisu vuokra-alueiden lunastamista koskevalla lailla.

1918–1922: Suomalaisten vapaaehtoisten aseelliset retkikunnat käyvät heimosotia Itä-Karjalassa, Inkerissä ja Virossa.

1919: 17. heinäkuuta: Uusi tasavaltalainen hallitusmuoto.

1919: Autojoukot saivat ensimmäiset 41 alokasta 10.2.1919

1919–1925: Kaarlo Juho Ståhlberg Suomen tasavallan presidenttinä.

1919–1932: Kieltolaki. Kieltolaki kumottiin vuonna 1931 järjestetyssä Suomen ensimmäisessä kansanäänestyksessä.

1920: Tarton rauha

1920: Suomi hyväksytään Kansainliiton jäseneksi.

1920: Ensimmäinen yhtenäinen reserviupseerikurssi aloitettiin 1. huhtikuuta 1920

1920: Ahvenanmaan itsehallintolaki takaa maakunnalle laajan autonomian. Kansainliitto ratkaisi lopullisesti Ahvenanmaan kuulumisen Suomeen vuonna 1921.

1920: perustettiin Suomen armeijan Autojoukkojen jatkajaksi Autopataljoona niminen yksikkö

1921: Oppivelvollisuuslaki

1921; Suojeluskuntain Ase- ja Konepaja Oy perustettiin. SAKO

1922: Suomen kieli tasa-arvoiseksi ruotsin kanssa, Uskonnonvapauslaki astui voimaan ja salli jättäytymisen uskontokuntien ulkopuolelle.

1922 Ensimmäinen puhelinautomaattikeskus tuli Helsinkiin

1923 Tampere-radioasema aloitti lähetystoimintansa

1925–1931: Lauri Kristian Relander Suomen presidenttinä.

1925: Ensimmäinen reserviupseerikerho perustettiin Helsinkiin

1926: Jyväskylän Tourulaan perustettu jalkaväen aseita valmistanut tehdas

1926 Yleisradio perustettiin

1929–1934: 1930-luvun suuri lama Suomessa.

1929–1932: Lapuan liike pyrki viemään Suomen politiikkaa enemmän oikealle.

1929 16. tammikuuta 110 kV:n suurjännitesiirotto, eli niin sanotun Rautarouva-linjan käyttöönotto

1930: Lapuan liikkeen järjestämä talonpoikaismarssi Helsingissä.

1930: Ensimmäinen suomalainen sukellusvene valmistui Turun telakalla.

1931–1937: Pehr Evind Svinhufvud Suomen presidenttinä.

1931: RUL perustettiin 17.5.1931 Katajanokan Upseerikerholla

1932: Lapuan liikkeen järjestämä Mäntsälän kapina kukistetaan ja liikkeen toiminta kielletään.

1932: Suomi allekirjoittaa hyökkäämättömyyssopimuksen Neuvostoliiton kanssa.

1934: Martta Martikaisen suunnittelemat Taivallahden kasarmit valmistuivat 1934–1938

1936: Tilkka sairaalarakennus valmistui.

1937–1940: Kyösti Kallio Suomen presidenttinä.

1937: Sosiaalidemokraattinen puolue ja maalaisliitto muodostavat punamultahallituksen.

1937: ammunnan maailmanmestaruuskilpailut järjestettiin Helsingissä. Kilpailut olivat 31.

Suomi sodassa 1939–1945

1939: 30. marraskuuta 1939–13. maaliskuuta 1940 talvisota

1939: F. E. Sillanpää sai kirjallisuuden Nobelin palkinnon

1940: STK ja SAK aloittivat työehtosopimustoiminnan Suomessa julkistamalla ns. tammikuun kihlauksen 23. tammikuuta.

1940–1944 Risto Ryti presidenttinä

1940: 13. maaliskuuta 1940–25. kesäkuuta 1941 Välirauha

1941: 25. kesäkuuta 1941–4. syyskuuta 1944 Jatkosota

1944–1946 C. G. E. Mannerheim presidenttinä

1944: 15. syyskuuta 1944–27. huhtikuuta 1945 Lapin sota saksalaisia vastaan

1945: A. I. Virtanen voitti kemian Nobelin palkinnon

1945–1948: Kolmen suurimman puolueen (SKDL, SDP, Maalaisliitto) kansanrintamahallitus.

Jälleenrakennuksen aika

1946–1956: Juho Kusti Paasikivi presidenttinä

1947: Pariisin rauhansopimus solmittiin 10. helmikuuta

1947: YYA-sopimus Neuvostoliiton kanssa.

1952: Helsingin olympialaiset pidettiin 19. heinäkuuta ja 3. elokuuta välisenä aikana

1952: Viimeinen sotakorvaustoimitus lähti Vainikkalan raja-asemalta 18. syyskuuta

1955: Suomi hyväksyttiin Pohjoismaiden neuvoston ja YK:n jäseneksi 14. joulukuuta.

1955: perustettiin Reservin Aliupseerien Liitto

1956: yleislakko alkoi 1. maaliskuuta ja loppui 20. maaliskuuta.

Rakennemuutoksen ja hyvinvointivaltion aika

1956–1981: Presidenttinä Urho Kekkonen

1957: Karjalan Prikaatin Kilta ry perustettiin Katajanokan Upseerikerholla 25.11.1957

1958 elo–joulukuu. Yöpakkaset

1961: loka–marraskuu: Noottikriisi

1957 nimellä Oy Mainos-TV-Reklam Ab. MTV

1958 Yleisradio aloitti säännölliset televisiolähetykset

1963: perustettiin MPKL, suomalaisten maanpuolustuskiltojen valtakunnallinen yhteistyöelin ja edunvalvoja,

1964: Autojoukkojen Helsingin Kilta ry:n perustamiskokous

1969: Solmittiin ensimmäinen tulopoliittinen kokonaisratkaisu (TuPo) nimeltään Liinamaa I

1971 avasi nykyisen Telian edeltäjä Posti- ja lennätinlaitos autoradiopuhelinverkon (ARP)

1975: 1970-luvun puolivälissä Suomessa oli 35 000 sähkötöntä taloutta

1975: Järjestettiin Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssi (ETYK) Helsingissä

1981–1982 aloitti toimintansa ensimmäinen pohjoismainen matkapuhelinverkko NMT.

1982–1994: presidenttinä Mauno Koivisto

1991: Alkoi pankkikriisi, josta toipuminen kesti miltei koko 1990-luvun

1991 suomalainen Radiolinja otti käyttöön digitaaliset GSM-matkapuhelinverkot (2G).

1991: Mäntyniemen rakennuksen runkotyöt valmistuivat

1992: Suomi haki Euroopan yhteisön (myöh. unioni) jäsenyyttä.

1993: perustettiin Maanpuolustuskoulutusyhdistys ry

1994–2000: Presidenttinä Martti Ahtisaari

1995: Suomi liittyi vuoden alusta Euroopan unionin (EU) jäseneksi

1998: Suomi liittyi EMU:n eli Euroopan talous- ja rahaliiton jäseneksi 17. huhtikuuta

2000: Uusi perustuslaki tuli voimaan

2000–2012: Presidenttinä Tarja Halonen

2002: 1.Tammikuuta. EU:n yhteinen valuutta, euro, otetaan käyttöön.

2002: Maaliskuun alusta alkaen markat eivät kelvanneet enää maksuvälineeksi.

2012: alkaen Presidenttinä Sauli Niinistö

2020: Korona-virus pysäytti mailman

Koosteen laati: Harri Heikkonen